

Asia

COVID - 19 : EU:n sosiaali- ja työministerien epävirallinen videopalaveri

Kokous

Sosiaali- ja työministerien epävirallinen videopalaveri 19.03.2020

Työllisyys- ja sosiaaliministerit keskustelivat COVID-19-tilanteen sosiaalisista ja työllisyysvaikutuksista.

Kaikki jäsenvaltiot ovat ryhtyneet aktiivisiin toimenpiteisiin kriisin kielteisten vaikutusten rajoittamiseksi. Toimenpiteet ovat hyvin moninaisia. Ne keskittyvät ennen kaikkea yritysten toimintaedellytysten ja sitä kautta työllisyyden tukemiseen, työntekijöiden lisääntyvän hoivavastuun kohtaamiseen sekä työntekeytymisen ja sosiaaliturvan joustavoittamiseen. Terveysturvallisuuden henkilöstön työhön kiinnitetään erityistä huomiota.

Jäsenvaltiot pitivät tervetulleena ja tärkeänä kriisin sosiaali- ja työllisyysvaikutusten säännöllistä seurantaa EU-tasolla. ESF on monien mielestä välineenä hyödyllinen kriisiolosuhteissa. Jotkut jäsenvaltiot kantoivat huolta sisämarkkinoiden toimivuudesta ja henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta poikkeusoloissa.

Komissio tukee jäsenvaltioita parhaansa mukaan niiden pyrkimyksissä. Tässä vaiheessa keskeisin keino on EU-rahastojen joustavoitettu ja suoraviivaistettu käyttö sekä EU-oikeuden toimeenpanon (rajoitettu) jousto. Komissio ohjeistaa molemmissa suhteissa tarkemmin erikseen. Muutoinkin komissio tukee jäsenvaltioita kaikin mahdollisin keinoin.

Ministerit voivat jatkaa (tähänkin) aiheeseen liittyviä keskusteluja uudessa kokouksen seurauksena perustettavassa WhatsApp-ryhmässään.

Puheenjohtajamaa järjesti peruuntuneen TSTK-neuvoston sijasta tämän sosiaali- ja työministerien epävirallisen videopalaverin, jonka tarkoituksena oli keskustella COVID 19 –tilanteen työllisyys- ja sosiaalisista vaikutuksista.

Puheenjohtaja korosti, että on tärkeää keskustella säännöllisesti keinoista torjua vallitsevan kriisin kielteisiä vaikutuksia ja etsiä yhdessä hyviä käytänteitä. Viruksen leviämisen rajoittamiseksi moni maa on sulkenut koulutuslaitoksensa, ravintolansa ja kauppansa sekä peruuttanut kaikki kulttuuri-, urheilu- ja muut yleisötapahtumat. Samalla on siirrytty etätyöskentelyyn. Tämä vaikuttaa väistämättä työnteekoon, työllisyyteen ja sosiaaliseen tilanteeseen. Erityisesti pienet yritykset ja niissä työskentelevät kärsivät tilanteesta. Puheenjohtaja muistutti, että 13.3.2020 komissio ehdotti 37 miljardin euron kohdentamista koronaviruksen aiheuttamien vaikutuksen hoitamiseen.

Komissio (komissaarit Dumbrovskis ja Schmit) korosti, että eurooppalaista yhteisvastuuta tarvitaan erityisesti niissä maissa, joissa viruksen vaikutukset ovat huomattavimpia. He korostivat, että EU-tasolla on jo välineitä, joita voidaan nyt hyödyntää. EU:n prioriteetteina on 1) terveysjärjestelmän resurssien ja toimivuuden turvaaminen, 2) yritysten toimintaedellytysten turvaaminen sekä 3) työntekijöiden ja kansalaisten asianmukainen suojelu. Sisämarkkinoiden suhteen prioriteetteina on turvata ruoan ja lääkkeiden saatavuus. Yritysten toimintaedellytysten turvaamiseksi on otettu ja ollaan ottamassa käyttöön erilaisia rahoitusjärjestelyjä, ml. valtiontuet. Vaikka kriisitilanteessa komissio osoittaa joustavuutta EU-normien tulkinnassa, yritystuet eivät saa vahingoittaa sisämarkkinoiden toimivuutta.

Komissio korosti myös, että kansalaisten turvallisuus ja hyvinvointi on kyettävä turvaamaan vallitsevissa kriisiolosuhteissa. Kaikkia mahdollisia keinoja on syytä käyttää, ja tulee toimia koordinoitulla tavalla. Erityisesti pienten yritysten tukeminen tukee työtä ja työllisyyttä. Samalla on pidettävä huoli siitä, että kaikkia työntekijöitä suojellaan asianmukaisesti. Komissio muistutti erityisesti kaiken mahdollisen tuen tarpeesta terveydenhuollon henkilöstölle. EU-tason keinoina rahoituksen ja sen käytön joustavoittamisen, nopeuttamisen sekä suoraviivaistamisen lisäksi komissio mainitsi valmisteilla olevan työttömyysturvan jälleenvakuutusjärjestelmän sekä voimakkaan työmarkkinavuoropuhelun. Rahoitusta koskien komissio on lähettänyt sosiaali- ja työllisyysministereille juuri kirjeen. Komissio huomautti, että kriisioloissa henkilöiden vapaata liikkuvuutta on ryhdytty rajoittamaan. Komissio muistutti, että EU-kansalaisilla on toisessa jäsenvaltiossa ollessaan samat oikeudet terveydenhuoltoon kuin ko. maan kansalaisilla.

Käydyssä keskustelussa jäsenvaltiot pitivät tärkeänä keskustella säännöllisesti COVID-19-tilanteen työllisyys- ja sosiaalivaikutuksista. Vaikutuksiltaan vastaavaa tilannetta ei ole koettu EU:n historiassa. Keskustelu osoittaa kansalaisille, että hallitukset ja EU välittävät heidän hyvinvoinnistaan. PT:n ehdotuksesta tätä varten luodaan nyt ministerien *WhatsApp*-ryhmä.

Kaikki jäsenvaltiot kertoivat ryhtyneensä kattavasti ja määrätietoisesti torjumaan tilanteen kielteisiä vaikutuksia, vaikka niiden tilanteet ja seuraukset vaihtelevatkin huomattavasti toisistaan.

Työllisyyttä on pyritty ja pyritään tukemaan erityisesti (pienen) yritysten toimintaedellytyksiä helpottamalla, tällaisia keinoja ovat erityisesti verohelpotukset, sosiaaliturvamaksujen (työttömyysturva- ja eläkemaksut) keventäminen ja joustavoittaminen sekä erilaiset palkanmaksutuet. Samoin EU:ssa on siirrytty laajasti etätyöhön, mikä herättää samalla myös työsuojelullisia huolia. Monessa maassa työajan, lomien ja sairauspoissaolojen joustoja on lisätty lisääntyviä hoivatarpeita silmällä pitäen. Yritysrahoituksen helpottamiseksi pankkien vakavaraisuusvaatimuksia on helpotettu. Esim. IT korostivat kohdentaneensa toimenpiteitään ja rahoitusta ensisijaisesti tietyille tuotannonsektoreille ja lasten vanhemmille. Esim. AT, NL korostivat, että niiden toimenpiteet kattavat samalla lailla kaikki tuotannon sektorit.

Vanhusten ollessa keskeisin COVID-19-riskiryhmä heidän suojaamisensa on edellyttänyt heidän eristämistään. Samalla monet perheet ovat menettäneet heidän lastenhoitopanoksensa, jolloin vanhempien työssäkäynnin turvaaminen on edellyttänyt päivähoitopaikkojen lisäämistä. Samalla vanhuksille ja muille karanteeninomaisissa olosuhteissa eläville on järjestetty uusia palveluita lääkityksen ja ruokailun turvaamiseksi. Vierailuja hyvinvointipalveluita tuottavissa laitoksissa on jouduttu rajoittamaan. Moni maa on ottanut käyttöön erilaisia tukipuhelinjärjestelyjä näihin järjestelyihin liittyvien huolien ja yksinäisyyden torjumiseksi. Terveydenhuoltohenkilöstön työoloihin

on kiinnitetty huomiota monessa maassa. Asunnottomien suojeleminen vaatii monin paikoin erittäin haasteellisia erityistoimenpiteitä.

Sosiaaliturvaetuuksien osalta sekä työttömyysturvan että sairausvakuutuksen saamisen ehtoja on lievennetty esimerkiksi karenssiaikoja lyhentämällä ja poistamalla, töistä sivuun joutuneiden toimeentulon turvaamiseksi. Jossain on luotu erityisjärjestelyjä vuokranmaksun turvaamiseksi ansiotulojen vähentyessä ja jossain osa-aikatyötä ja/tai heikoimmassa asemassa olevia tukevia uusia etuus- ja toimeentulojärjestelyjä. Sekä työvoima- että sosiaaliturvahallinto hoidetaan monissa maissa täysin sähköisesti tartuntariskien torjumiseksi. Jossain työsuojelutarkastukset on keskeytetty. Työmarkkinajärjestöillä on ollut ratkaisujen etsinnässä keskeinen rooli.

Jäsenvaltiot pitivät tärkeinä EU-tason uusia, voimakkaita toimia ja aloitteita, vaikka monet halusivat vielä tarkastella komission viimeisimpiä aloitteita tarkemmin. IT, MT, PT, GR korostivat, että EU-rahoitusta tarvitaan paljon ja lisää tilanteesta selviämiseksi ja sen turvaamiseksi, että ketään ei jätetä yksin haasteellisessa tilanteessa. Ne korostivat käyttäneensä kansallisesti jo huomattavia summia haasteen edessä. AT totesi, ettei sosiaalirahasto ole byrokraattisuudessaan ja monimutkaisuudessaan toimiva väline tämän kriisin hoitoon. BG puolestaan on käyttänyt ESF:ää kriisiolosuhteissa, ja DK, PT, PL, SI, DE, CY pitivät sitä oikeana välineenä myös COVID-19-asiassa. FR, IE pitivät tärkeänä EU:n työttömyysrahaston nopeaa luomista. AT, NL, LU, DE ja FR kantoivat huolta henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta, erityisesti siirto- tai ainakin rajatyöntekijöiden osalta. LU:n terveydenhuoltojärjestelmän toimivuus on heistä täysin riippuvainen. NL, GR, SE olivat huolissaan sisämarkkinoiden toimivuudesta.

Suomi kertoi puheenvuorossaan siirtyneensä valmiustilaan. Keskeistä on turvata terveydenhuollon toimivuus poikkeusoloissa. Kriisin kielteisiä työllisyys- ja sosiaalisia vaikutuksia pyritään rajoittamaan hyvässä kolmikantayhteistyössä; työmarkkinajärjestöt ovat tehneet oman ehdotuksensa tilanteesta. Myös etätyöstä on annettu omat ohjeensa.

Suomi kertoi myös, että vaikka oppilaitokset ja muut yleisöä ja ihmispaljoutta keräävät toiminnot on toistaiseksi keskeytetty, päivähoido pidetään yhä avoinna. Myös sosiaaliturvaetuushakemuksen juoheva käsittely pyritään turvaamaan, kun on oletettavissa, että niiden määrä lisääntyy. Suomi pitää aiheen EU-tarkasteluja ja –keskusteluja tärkeänä ja suhtautuu EU-rahastojen käyttöön avoimesti.

Loppupuheenvuorossaan komissio pani tyytyväisenä merkille kaikkien jäsenvaltioiden ponnistelut. Komissio korosti, että työnteon, toimeentulon ja yritysten toimintaedellytysten turvaaminen poikkeusoloissa vaatii laajalti joustoja ja järjenkäyttöä. Koko loppuvuoden ESF-rahoitus avataan välittömästi käytettäväksi. 23.3. komissio julkaisee selvityksensä joustoista tässä suhteessa. *Coronavirus Response Investment Initiatiiven* ensimmäinen osa hyväksyttiin Coreperissa 18.3. ja seuraava hyväksytään 26.3.. Komissiossa on perustettu *task force* asiaa varten ja myös maadestit avustavat jäsenvaltioita asiassa. Komissio valmistelee myös parhaillaan liikkuvuutta koskevaa ohjeistusta kriisiolosuhteisiin. Se kattaa myös terveydenhuollon ja sosiaaliturvan ja muistuttaa siitä, että syrjintä ei ole sallittua kriisiolosuhteissakaan. Työaikadirektiivi puolestaan mahdollistaa joustot kriisitilanteissa.

Puheenjohtaja totesi lopuksi, että nyt on erityisen tärkeää suojella kaikkia kansalaisia, kiinnittäen erityistä huomiota heikoimmassa asemassa oleviin. Puheenjohtaja piti tärkeänä, että toimitaan koordinoituihin ja yhdenmukaisiin keinoihin. Jäsenvaltiot käyttävät laajalti keinoja rajoittaakseen kriisin haittavaikutuksia taloudelle, työllisyyteen ja sosiaaliseen tilanteeseen. Komission investointialoite tukee jäsenvaltioita.

Suomen edustajat

Helsingissä Ministerit Haatainen ja Pekonen sekä Veli-Mikko Niemi (STM) ja Liisa Heinonen (TEM);
Brysselissä Antero Kiviniemi ja Riikka-Maria Turkia

Asiakirjat

Puheenjohtajan steering note palaveria varten

Liitteet

Viite

Asiasanat	epidemiat, Euroopan sosiaalirahasto, rakennerahastot, sosiaalipolitiikka, sosiaaliturva, työ, työllisyys, työllisyys- sosiaalipolitiikka- terveys- ja kuluttaja-asiat -neuvosto, pk-yritykset
Hoitaa	MMM, STM, TEM
Tiedoksi	EUE, OKM, OM, PLM, RUOKA, SM, UM, VM, VNK, VTV, YM
